

KUTSESTANDARD

Abivahendi spetsialist, tase 5

Abivahendi spetsialist, tase 5 kutsestandard on tööturu nõudmistele vastavate koolituskavade ja õppeprogrammide koostamise ja isikute kompetentsuse hindamise alus.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Abivahendi spetsialist, tase 5	5

Võimalikud spetsialiseerumised ja nimetused kutsetunnistusel	
Spetsialiseerumine	Nimetus kutsetunnistusel
Töö nägemishäiret kompenseerivate abivahenditega	Nägemisvaldkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Töö kuulmishäiret kompenseerivate abivahenditega	Kuulmisvaldkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Töö ortopeediliste abivahenditega	Ortopeedilise valdkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Töö liikumishäiret kompenseerivate abivahenditega	Liikumise valdkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Töö kõne- ja kommunikatsiooni abivahenditega	Kõne- ja kommunikatsiooni valdkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Töö olme- ja hügieeniabivahenditega	Olme- ja hügieeni valdkonna abivahendi spetsialist, tase 5
Tegevuskeskkonna hindamine ja kohandamine	Tegevuskeskkonna hindamise ja kohandamise valdkonna abivahendi spetsialist, tase 5

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus
Abivahendi spetsialisti töö eesmärk on isiku töö- ja tegevusvõime probleemidest tulenevate häirete kompenseerimine sobiva abivahendi valimise ja kohandamise või valmistamise teel. Abivahendi spetsialist hindab inimese toimetulekut toetavate abivahendite vajadust ja efektiivsust, valib abivahendi ning kohandab ja/või valmistab abivahendi (abivahendite loetelu vt lisast 1). 5. taseme abivahendi spetsialist töötab plaanipäraselt ja tulemuslikult. Väga olulisel kohal on koostöö teiste spetsialistidega. Abivahendi spetsialist järgib oma töös kutse-eetikat, elukestva õppe printsiipe, täiendab ennast pidevalt erialasel ning on kursis erialaste uuendustega. Kasutab töös tõenduspõhiseid hindamismeetodeid. Abivahendi spetsialist võib töötada abivahenditeenust pakkuvas ettevõttes, rehabilitatsiooni-, tervishoiu-, hoolekande- või haridusasutuses.
A.2 Tööosad
A.2.1 Abivahendi vajaduse hindamine ning abivahendi valimine ja soovitamine 1. Tervishoiu- ja rehabilitatsiooniteabes välja toodud funktsioonihäirest/häiretest lähtumine. 2. Isiku töö- ja tegevusvõime probleemidest tulenevate häirete kompenseerimine. 3. Isiku individuaalse abivahendi vajaduse hindamine. 4. Isiku tegevusvõime häiret kompenseeriva ja tegevuskeskkonda toetava abivahendi soovitamine ja valimine. A.2.2 Abivahendi proovimine, kohandamine, valmistamine 1. Isikupõhiste abivahendi kriteeriumite ja parameetrite määramine. 2. Abivahendi rahastamisvõimaluste väljaselgitamine. 3. Sobiva abivahendi valimine/valmistamine/ kohandamine. 4. Abivahendi prooviperioodi ja kasutusvormi kooskõlastamine.

5. Abivahendi kasutamise õpetamine.
6. Abivahendi hooldamise planeerimine.

A.2.3 Abivahendi kasutuse tulemuslikkuse hindamine

1. Järeelhindamise perioodi ja aja määramine.
2. Isiku rahulolu abivahendiga ja abivahendi efektiivsuse hindamine.
3. Isiku töö- ja tegevusvõime probleemidest tulenevate häirete kompenseerimise analüüsimine.

A.2.4 Klienditeenindus

1. Kliendiga suhtlemine.
2. Konfidentsiaalsuse põhimõtetest lähtumine.
3. Kultuuride mitmekesisuse mõistmine.
4. Suhtlemisstiili kohandamine.
5. Lugupidamise ülesnäitamine kultuuriliste- ja religioossete erinevuste suhtes.

A.2.5 Võrgustikutöö

1. Koostöö tegemine.
2. Koostöö algatamine ja/või edendamine.

A.2.6 Dokumenteerimine

1. Dokumenteerimine.
2. Delikaatsete isikuandmete töötlejale kehtestatud nõuete järgmine.

Spetsialiseerumisega seotud tööosad

- A.2.7 Nägemisvaldkonna abivahendid
- A.2.8 Kuulmisvaldkonna abivahendid
- A.2.9 Ortopeedilised abivahendid
- A.2.10 Liikumise valdkonna abivahendid
- A.2.11 Kõne- ja kommunikatsiooni abivahendid
- A.2.12 Olme- ja hügieeniabivahendid
- A.2.13 Tegevuskeskkonna hindamine ja kohandamine

A.3 Töö keskkond ja eripära

Abivahendi spetsialist töötab ajutiste või püsivate funktsioonihäiretega inimestega, teeb koostööd tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistidega ning isiku lähisugulaste või võrgustikuga. Töö keskkonnaks võib olla ettevõtte või isiku kodu-, töö-, õpikeskkond.

A.4 Töövahendid

Abivahendi spetsialisti peamised töövahendid on hindamisvahendid, mõõtmisvahendid, testimisvahendid vastavalt oma valdkonnale ning üldisemalt kasutatavad kommunikatsioonivahendid.

A.5 Tööks vajalikud isikuomadused

Abivahendi spetsialisti töös on oluline empaatiavõime, koostöövõime, vastutusvõime, suhtlemisvõime ja tehniline taiplikkus.

A.6 Kutsealane ettevalmistus

Abivahendi spetsialisti kutse eeldab kutsestandardis kirjeldatud kompetentside omandamist praktilise töö kaudu ning erialast täiendkoolitust.

A.7 Enamlevinud ametinimetused

Abivahendi spetsialist, ortoosi- või proteesitehnik, kommunikatsioonivahendite spetsialist, nägemisabivahendite spetsialist, kuulmisabivahendite spetsialist, inkovahendite nõustaja, keskkonnakohanduste spetsialist.

B-osa KOMPETENTUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur

Selle kutse taotlemisel tuleb tõendada järgnevaid kompetentse:

Kõigile kohustuslikud kompetentsid B.2.1 – B.2.6 ja läbiv kompetents B.2.14 ning vähemalt üks spetsialiseerumisega seotud kompetents.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Abivahendi vajaduse hindamine ning abivahendi valimine ja soovitamine	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) lähtub kliendi hindamisel tervishoiu- ja rehabilitatsiooniteabes välja toodud funktsioonihäirest või -häiretest; 2) hindab isiku töö- ja tegevusvõime probleemidest tulenevate häirete kompenseerimist, toimetulekut sobivate hindamismeetoditega; 3) hindab isiku individuaalse abivahendi vajadust oma spetsialiseerumise valdkonnas; 4) valib ja soovitab hindamistulemuste alusel isiku tegevusvõime häiret kompenseeriva ja tegevuskeskkonda toetava abivahendi. Teadmised: 1) abivahendi vajaduse ja efektiivsuse hindamise tõendus põhised meetodid; 2) abivahendi määramise põhimõtted (standardiseeritud abivahendi vajaduse hindamise meetodid); 3) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise põhimõtted.	
B.2.2 Abivahendi proovimine, kohandamine, valmistamine	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) hindamise tulemustest lähtuvalt määrab isikupõhised abivahendi kriteeriumid ja parameetrid; 2) selgitab välja abivahendi rahastamise võimalused, küsitledes isikut ja tehes päringuid vastavatesse institutsioonidesse; 3) lähtuvalt hindamistulemustest ja isikule vajaliku abivahendi parameetritest valib/valmistab/ kohandab sobiva abivahendi; 4) kooskõlastab abivahendi prooviperioodi ja kasutusvormi (rent, ost); 5) õpetab isikut ja/või tema tugivõrgustikku soetatud abivahendit kasutama, kasutades sobivaid suhtlemismeetodeid ja lähtudes abivahendi kasutusjuhendist; 6) abivahendi hooldamise planeerimine koostöös isiku, teiste spetsialistide ja võrgustikuga.	
B.2.3 Abivahendi kasutuse tulemuslikkuse hindamine	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) määrab järelhindamise perioodi ja aja, lähtudes abivahendi määramise eesmärgist ja vajadusest; 2) kasutades sobivaid hindamisvorme ja meetodeid, hindab isiku rahulolu abivahendiga ja abivahendi efektiivsust (nt lihtsamate abivahendite korral telefoniintervjuu vormis, keerulisemate abivahendite korral tegevuskeskkonna visiidina jm); 3) probleemi ilmnemisel analüüsib uuesti isiku töö- ja tegevusvõime probleemidest tulenevate häirete kompenseerimist, toimetulekut ning kohandab vajaduse korral olemasolevat abivahendit või teeb ettepaneku uue abivahendi soetamiseks ja abistab isikut. Teadmised: 1) tagasisidestamise põhimõtted; 2) nõustamise põhimõtted.	
B.2.4 Klienditeenindus	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) suhtleb klientidega sõbralikult ja heast tavast lähtudes; 2) suhtlemisel kolmandate osapooltega lähtub konfidentsiaalsuse põhimõtetest;	

3) mõistab kultuuride mitmekesisust ja on salliv; 4) suudab oma suhtlemisstiili kohandada erinevate olukordade ja inimestega; 5) näitab üles lugupidamist kultuuriliste- ja religioossete erinevuste suhtes.	
Teadmised: 1) tagasisideandamise põhimõtted; 2) nõustamise põhimõtted.	
B.2.5 Võrgustikutöö	EKR tase 5
Tegevusnäitajad 1. Teeb koostööd kliendi ja/või tema tugivõrgustikuga, arvestades abivahendist tulenevaid nõudeid kasutuskeskkonnale ja kliendi tegutsemispiiranguid. 2. Teeb koostööd tervise valdkonna asutustega, abivahendeid pakkuvate ettevõtete, sotsiaalkindlustusameti, töötukassa, kohaliku omavalitsusega jm.	
B.2.6 Dokumenteerimine	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) dokumenteerib isiku ja abivahenditega seotud tegevused; 2) järgib delikaatsete isikuandmete töötlejale kehtestatud nõuded.	
Teadmised: 1) dokumenteerimise alused.	

SPETSIALISEERUMISEGA SEOTUD KOMPETENTSID

Kutse taotlemisel on nõutav vähemalt ühe spetsialiseerumisega seotud kompetentsi tõendamine alljärgnevalt:

- B.2.7 Nägemisvaldkonna abivahendid
- B.2.8 Kuulmisvaldkonna abivahendid
- B.2.9 Ortopeedilised abivahendid
- B.2.10 Liikumise valdkonna abivahendid
- B.2.11 Kõne- ja kommunikatsiooni abivahendid
- B.2.12 Olme- ja hügieeniabivahendid
- B.2.13 Tegevuskeskkonna hindamine ja kohandamine

Töö nägemishäiret kompenseerivate abivahenditega	
B.2.7 Nägemisvaldkonna abivahendite valimine ja soovitamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) inimese füsioloogia, funktsionaalne anatoomia, silma ehitus; 2) enamlevinud silmahaigused, nägemisfunktsioonid ja nende kahjustused; 3) nägemisfunktsioonide testimise põhimõtted; 4) nägemisfunktsioone ja nägemisvõimet parandavate ning nägemise puudumist kompenseerivate abivahendite parameetrid ja omadused; 5) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 6) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas; 7) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise ja universaalse disaini põhimõtted.	

Töö kuulmishäiret kompenseerivate abivahenditega	
B.2.8 Kuulmisvaldkonna abivahendite valimine ja soovitamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) inimese füsioloogia, funktsionaalne anatoomia; 2) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 3) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas; 4) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise ja universaalse disaini põhimõtted.	

Töö ortopeediliste abivahenditega	
B.2.9 Ortopeediliste abivahendite soovitamine, valimine ja valmistamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) eri liiki ortooside ja proteeside tehnilised parameetrid ja omadused; 2) inimese füsioloogia, funktsionaalne anatoomia ja biomehaanika; 3) enamlevinud ortopeedilised patoloogiad; 4) erinevad ortoosi- ja proteesimaterjalid, nende omadused ning nende kohandamise võimalused vastavalt kliendi vajadustele; 5) tehnilised ortopeedilised hooldussüsteemid, nende planeerimine ja rakendamine; 6) isiku liikumisvõime hindamise põhimõtted; 7) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 8) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas.	

Töö liikumishäiret kompenseerivate abivahenditega	
B.2.10 Liikumisega seotud abivahendite soovitamine, valimine ja kohandamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) liikumisabivahendite tehnilised parameetrid ja omadused; 2) inimese füsioloogia, funktsionaalne anatoomia ja biomehaanika; 3) liikumiskatsiooni enamlevinud patoloogiad; 4) isiku liikumisvõime hindamise põhimõtted; 5) isiku liikumisvõime ja -oskustega seotud ISO-klassifikaatori valdkonnad (nt pearühmad 05, 06, 12, 15 ja 30); 6) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 7) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas; 8) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise ja universaalse disaini põhimõtted.	

Töö kõne- ja kommunikatsiooni abivahenditega	
B.2.11 Kõne- ja kommunikatsiooni abivahendite soovitamine, valimine ja kohandamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) inimese füsioloogia ja funktsionaalne anatoomia; 2) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 3) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas.	

Töö olme- ja hügieeniabivahenditega	
B.2.12 Olme- ja hügieeniabivahendite soovitamine, valimine ja kohandamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) isiku enesehooldes ja -kaitse abivahendid, nende kasutamine; 2) olme- ja hügieeniabivahendite kasutamise vajaduse tingivad patoloogiad ja seisundid; 3) inimese füsioloogia ja funktsionaalne anatoomia ning biomehaanika; 4) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodang; 5) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas; 6) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise põhimõtted.	

Tegevuskeskkonna hindamine ja kohandamine	
B.2.13 Tegevuskeskkonna hindamine ja kohandamine	EKR tase 5
Teadmised: 1) tegevuskeskkonna hindamise/kohandamise ja universaalse disaini põhimõtted; 2) nõuded liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimeste liikumisvõimaluste tagamiseks; 3) kaasava elukeskkonna loomise ja kavandamise juhendmaterjal; 4) töökeskkonna füsioloogilised ohutegurid;	

- 5) inimese füsioloogia ja funktsionaalne anatoomia ning biomehaanika;
- 6) patoloogia (algtaasel);
- 7) puudespetsiifilised keskkonna parendamise abivahendid;
- 8) abivahendite ISO-klassifikaatorile vastavad toodete kategooriad ja tarnijate pakutav toodangut;
- 9) isiku erivajadusest tulenevad toimetuleku, töö- ja tegevusvõime piirangud oma spetsiifika valdkonnas.

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.14 Abivahendi spetsialist, tase 5 kutset läbiv kompetents	EKR tase 5
Tegevusnäitajad: 1) lähtub oma töös eetilistest tõekspidamistest ja väärtustest; 2) näitab üles huvi ja arusaamist, konsulteerib teiste spetsialistidega ja algatab suhtlemist; 3) on orienteeritud kliendi vajaduste rahuldamisele ja rahulolu saavutamisele; 4) töötab süsteemselt, meetodiliselt ja korrapäraselt; 5) talub pingelisi ja komplitseeritud keerulisi olukordi ja situatsioone; 6) kasutab tehnoloogia võimalusi tööeesmärkide täitmiseks; 7) pakub erinevaid alternatiive probleemide lahendamiseks; 8) kasutab oma töös arvuti tasemel AO 1-4 ja AO7, AO12 (vt lisa 2); 9) kasutab oma töös eesti keelt tasemel B1, ühte võõrkeelt tasemel A2 (vt lisa 3).	
Teadmised: 1) isiku tegevusvõime hindamise meetodid (Rahvusvaheline funktsioneerimisvõime, vaeguste ja tervise klassifikatsioon (RFK)); 2) ISO-klassifikaatori valdkonnad ja kodeerimise süsteem; 3) kutsealaga seonduvad õigusaktid; 4) meeskonnatöö alused.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	05-15102013-09/2k
2. Kutsestandardi koostajad	Olga Ilgina, Eesti Pimekurtide Tugiliit Andrus Ilves, Tervise Abi OÜ Tiia Sihver, Eesti Töötukassa Hille Maas, Tallinna Ülikool Ligita Haavik, Tervise Abi OÜ Linnu Mae, Tondi Põhikool Marko Tiik, Gadox AS Kadri Soosalu, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus Piret Põllu, Eesti Kuulmispuudega Laste Vanemate Liit Kirsti Pedak, Tallinna Ülikool, SA Tallinna Lastehaigla
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	16
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	15.10.2013
6. Kutsestandard kehtib kuni	14.10.2018
7. Kutsestandardi versiooni number	2
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	3253 Kohalike omavalitsuste tervishoiutöötajad
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	5
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Assistive Technology Specialist (ATS), level 5

ESF programm "Kutsete süsteemi arendamine"

C.3 Lisad

Lisa 1 [Abivahendite loetelu ISO klassifikaatori alusel](#)

Lisa 2 [Arvuti kasutamise oskused](#)

Lisa 3 [Keelte oskustasemete kirjeldused](#)